

PROFESJONSOPPGAVE

Den profesjonelle førskolelæreren

Sosialisering i barnehage

Utarbeidet av:

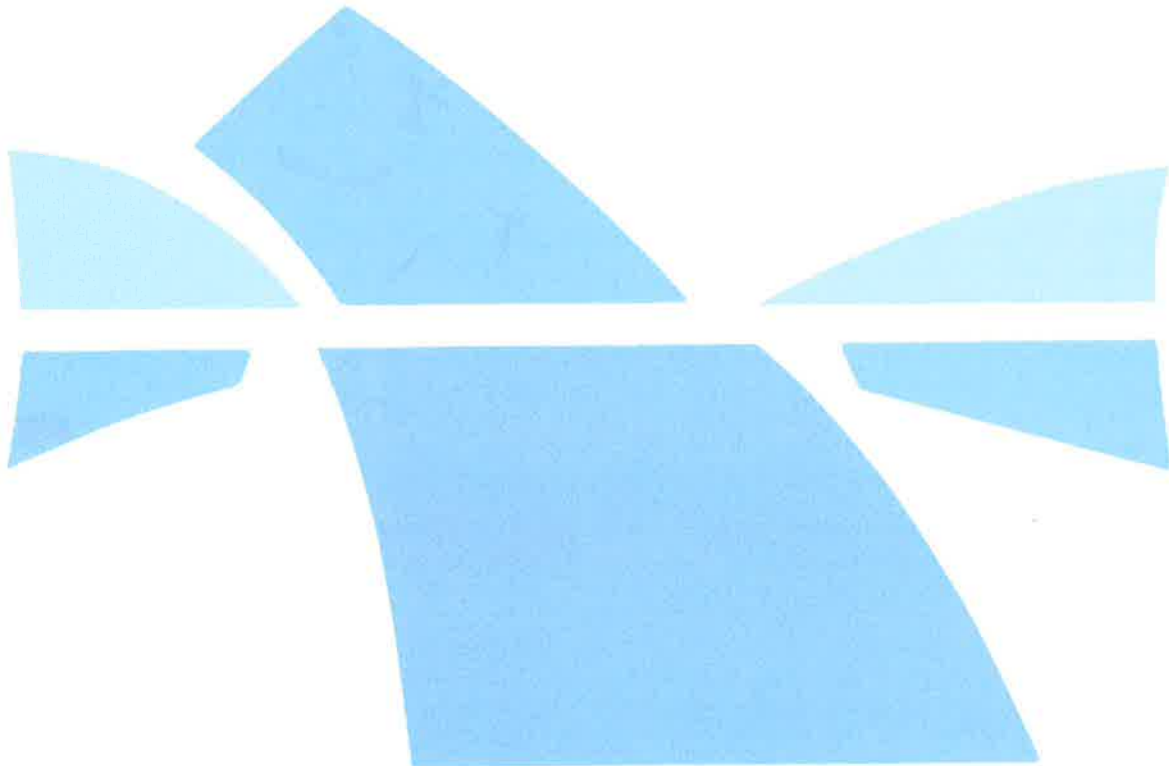
Gunn Torill Granmo

Studium:

Førskolelærerutdanning, deltid, kull 2009

Innlevert:

Høst 2012

Forord

Jeg vil rette en stor takk til alle som har hjulpet meg med denne fagoppgaven på ulike måter. Jeg vil takke min veileder Sølvi Thuv som har kommet med konstruktive tilbakemeldinger, på veiledning gjennom arbeidet med oppgaven. Dette har fått meg til å tenke fremover og fortsette arbeidet med oppgaven. Vil rette en stor takk til informantene for at de tok seg tid i en hektisk barnehagehverdag til å bli intervjuet og å besvare spørsmål på mail. Ellers vil jeg takke mine medstudenter for god støtte og positive ord når det har “stormet” som verst. Ønsker også å rette en stor takk til mannen min og mine to flotte jenter som har vært meget tålmodig gjennom mitt arbeide med oppgaven. Ser frem til å tilbringe mer tid sammen med dere igjen, og være tilstede også mentalt og ikke bare fysisk.

♥♥♥ Tusen Takk! ♥♥♥

Innholdsfortegnelse

Forord	1
1.0 Innledning	4
1.1 Valg av tema og problemstilling	4
1.2 Formålet med undersøkelsen og rapportens oppbygging	5
1.3 Førforståelse	6
2.0 Perspektiv- Teori	7
2.1 En barnehage for alle	7
2.2 Individuelle opplæringsplaner	8
2.3 Resiliens	8
2.4 Samspill og sosialisering	9
2.5 Kommunikasjon	9
2.6 Verdier og holdninger	10
2.7 Maslows behovspyramide	11
2.8 Kvalitet i barnehagen	12
3.0 Hva er metode?	12
3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode	12
3.2 Personvern og feilkilder	13
3.3 Presentasjon av informanter	13
4.0 resultat og drøfting	14
4.1 Er det noe du vektlegger spesielt med tanke på at barn med funksjonshemming skal bli en del av felleskapet i barnegruppen?	14
4.2 Hva tenker du rundt sosialisering av barn med funksjonshemming?	15
4.3 Hvilke tanker har du om sosialiseringsprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?	16
4.4 Er det noen spesielle situasjoner som byr på utfordringer for pedagogens rolle med tanke på barn med funksjonshemming?	17
4.5 Hva tenker du rundt det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen?	18

4.6 På hvilken måte påvirkes planleggingen på avdelingen av at dere har ansvar for barn med funksjonshemming?	19
5.0 Veien videre	20
6.0 Kilder.....	22
Vedlegg	23

1.0 Innledning

Gjennom min studietid på Nesna har jeg lært mye og skaffet meg ulike erfaringer gjennom praksis. Jeg var så heldig å jobbe i barnehage i 3 år før jeg startet min studietid på Høgskolen i Nesna, og fikk på den måten med meg mange erfaringer som jeg har fått knyttet opp mot teori. Tema for denne rapporten er å belyse hvordan førskolelæreren tilrettelegger for sosialisering for barn med funksjonshemming i barnehagen. Meningen med undersøkelsen er å få en innføring i forskningsmetode og hvordan førskolelæreren jobber sammen med sitt team for å gi barn med funksjonshemming en god hverdag i barnehagen. Jeg er ikke ute etter å finne ulike måter å jobbe med barn med funksjonshemming på, men heller det å se hvordan det tilrettelegges for deres sosialisering. Barnehageloven påpeker at ” *Barn med funksjonshemming skal ha prioritet ved opptak, dersom barnet etter en sakkyndig vurdering er funnet å kunne ha nytte av opphold i barnehage*”(Barnehageloven, 2005, § 9). Jeg vil finne ut om det legges til rette for sosialisering av barn med funksjonshemming på lik linje med andre barn og hvordan dette gjøres for at det skal bli til barnas beste. Da ønsker jeg først og fremst å se på barn som er funksjonshemmet, og av den grunn har en senere utvikling enn friske barn.

1.1 Valg av tema og problemstilling

Jeg har valgt en problemstilling som er innenfor temaet den profesjonelle førskolelæreren. Problemstillingen har tilknytning til erfaringer fra min oppvekst. Gjennom oppveksten har jeg vokst opp med en bror med funksjonshemming, og dette har gjort at jeg har meget stor interesse for de barna som trenger ekstra oppfølging gjennom barndommen. Underveis i studiet har jeg skaffet meg ny innsikt om temaet, og gjennom litteratur har jeg hatt stor interesse for spesialpedagogikken. Derfor har jeg valgt følgende problemstilling:

”Hvordan kan førskolelæreren tilrettelegge sosialiseringsprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?”

Spørsmålene er mange og jeg innser at i denne rapporten må jeg begrense meg til å se på hvordan førskolelæreren tilrettelegger for at funksjonshemmede barn sosialiseres på lik linje med resten av barnegruppen i barnehagen. Undersøkelsen på sosialisering som jeg har gjennomført, dreier seg om å synliggjøre hvordan førskolelæreren ser på barn med funksjonshemming som en ressurs. Samt hvordan det legges til rette for at det skal bli en best

mulig sosialiseringsprosess for alle barna i barnegruppen. Jeg har valgt å snakke med en førskolelærer og forholde meg til situasjonen til ett barn. Jeg vet at situasjonen til barn med ulike grad av funksjonshemming kan variere i stor grad, og ved å snakke med flere informanter kan rapporten få mange svarutvalg. Som da kan føre til at min rapport kunne vært skrevet i et annet syn. Av den grunn har jeg kun samlet inn data fra informanter som jobber med samme barnet, slik at jeg på den måten kan se på hvordan de tenker i forhold til det å jobbe med barn med funksjonshemming.

1.2 Formålet med undersøkelsen og rapportens oppbygging

Denne rapporten er et resultat av personlig interesse for temaet spesialpedagogikk, og jeg vil øke min faglige kompetanse på området som har med å jobbe med barn med funksjonshemming i barnehagen. Målet mitt er ikke å bli en “god nok” førskolelærer men å være en førskolelærer som ser helheten i barnegruppen og som ser hvert barn som individ uansett forutsetninger som barnet har. Et annet mål med denne rapporten er at det er en del av utdanningen og som student på førskolelærerutdanningen er jeg pålagt å få innsikt i en forskningsmetode i siste studie år. Dette befester jeg i fagplanen for utdanningen ved Høgskolen i Nesna. Læringsmål: *”Etter arbeidet med emneområdet skal studentene: - ha innsikt og kunnskaper som gir grunnlag for å gjennomføre undersøkelser, datainnsamling og rapportering av samfunnsvitenskapelige problemstillinger knyttet opp mot arbeid i barnehage”* (Høgskolen i Nesna, 2009).

I første del av rapporten har jeg valgt å presentere teori innenfor barns relasjoner og samspill med andre barn og voksne. Det skriver jeg om for å få en dypere innsikt i hva det vil si å ha barn med funksjonshemming i barnehagen, og hva det betyr for resten av barnegruppen med tanke på samspill og sosiale relasjoner. I andre del av rapporten redegjør jeg for hvilken metode jeg har brukt i min forskning og presenterer mine informanter. Jeg har valgt å bruke kvalitativt intervju som metode for å få en bedre forståelse av førskolelærerens rolle. Har intervjuet en førskolelærer på avdelingen som har ansvar for barn med funksjonshemming. Jeg var også så heldig å få en samtale med spesialpedagogen og barne- og ungdomsarbeideren som har hovedansvaret for barnets hverdagsaktiviteter. De har også fått spørsmålene mine og svart meg på mail, av den grunn at jeg ble syk og hektiske dager i barnehagen gjorde at intervjuet med dem ikke lot seg gjennomføre. Til sist presenteres de funn som kommer frem av undersøkelsen og drøfting av resultater opp mot gjeldene teori for temaet.

1.3 Førforståelse

I barnehagen kan det jobbe både faglærte og ufaglærte blant personalet, og de har alle ulike kunnskaper som nyttiggjøres i det daglige i barnehagen. I min rapport ønsker jeg å se nærmere på hvordan førskolelæreren legger til rette for sosialiseringen av barn med funksjonshemming. Da tenker jeg ikke nødvendigvis på de oppgaver som førskolelæreren selv utfører, men på hvilken måte det samarbeides og hvordan førskolelæreren tar ansvar og formidler kunnskap og gir personalet mulighet til å øke sin kunnskap om barn med funksjonshemming. I dag får barn som er funksjonshemmet mulighet til å gå i barnehage og oppleve å bli sosialisert sammen med andre barn. For en tid tilbake, da jeg var barn i 1985 var det ikke slik. Jeg hadde en bror som var funksjonshemmet, han ble av den grunn plassert på en institusjon tilpasset "slike" barn som jeg erfarte at de ble benevnt som. I dag regnes barnehagen som en institusjon, men på en positiv måte hvor barna opplever glede, mestring og skaper gode relasjoner med både barn og voksne.

Jeg har vært i praksis i barnehage med barn som er funksjonshemmet, og sett at det ofte blir slik at barnet som trenger ekstra oppfølging og mye voksen kontakt for å kunne delta i lek og aktiviteter. Kan bli tatt ut av gruppe sammenhengen og heller får mer tid en til en med en voksen. Da undres jeg på hvor sosialiseringen med jevnaldrende komme inn? Er det ikke slik at også disse barna har rett på å bli sett og hørt. Når de uttrykker seg på sin måte, er det da slik at vi som er voksne hva som er barnets beste?

Når jeg tenker på barn med funksjonshemming i barnehagen, er det barn som av ulike årsaker er rammet av varig skade eller sykdom som fører til nedsatt livsførsel i forhold til samfunnet rundt barnet. Det er da jeg ser det som viktig at nettverket rundt barnet kompenserer for barnets individuelle vansker. Her kommer spesialpedagogikken inn og planleggingen som utføres i barnehagen har stor betydning for det utbyttede barn med funksjonshemming har av å gå i barnehage. *"Personalet har ansvar for at alle barn, uansett funksjonsnivå, alder, kjønn og familiebakgrunn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet"* (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.23). Hvis du ser helhetlig på det er det ikke hele barnet som er funksjonshemmet, men ulike funksjoner i barnets helsetilstand som er hemmet på en slik måte at barnet får redusert sin livsførsel. Barn med funksjonshemming er først og fremst barn som alle andre barn, selv om det krever ekstra omsorg og planlegging fra personalet og nettverket rundt for å gi barnet et best mulig utgangspunkt i samfunnet. Barn er barn og skal bli sett på som subjekt og tatt på alvor for den personen de er.

2.0 Perspektiv- Teori

Jeg skriver denne rapporten i lys av at jeg er opptatt av at barnehagen skal være en barnehage for alle barn uansett bakgrunn. Min forkjærlighet for spesialpedagogikken har gjort meg mere bevist på den jobben som blir gjort i barnehagen med tanke på barn med funksjonshemming. Jeg er også interessert i hvordan førskolelæreren jobber for å tilrettelegge sosialiseringprosessen for barn med funksjonshemming, og hvordan den jobben er i forhold til at barnet har krav på individuelle opplæringsplaner (IOP). Andre begreper jeg er opptatt av i forhold til barn med funksjonshemming er resiliens (se punkt 2.3). Resiliens er viktig i forhold til hvordan barnet mestrer sin livssituasjon og hvordan samfunnet tar vare på barn som opplever traumer. Samspill og sosialisering mellom barn- barn og barn- voksen som en viktig del av hverdagen for barn med funksjonshemming da det øker barnets livskraft og utvikling.

Barn med funksjonshemming er avhengig av å ha et godt nettverk rundt seg for å fungere i samfunnet på lik linje med andre barn (se punkt 2.4). Kommunikasjon med barn med funksjonshemming, det å kunne tolke kroppsspråk og lyder som barnet uttrykker. På den måten kan jeg oppleve samspill med barnet og gi barnet en positiv opplevelse av å bli sett og hørt (se punkt 2.5). Verdier og holdninger kommer til uttrykk i våre handlinger, handlingen er på så måte preget av våre verdier og holdninger som er ankret opp i vårt grunnsyn som er skapt gjennom de erfaringer vi gjør i løpet av livet. Som igjen blir preget av normer som samfunnet skaper og fører til at vi bør reflektere over hvordan vi er som medmenneske (se punkt 2.6) Også Maslows behovs pyramide er viktig med tanke på hvordan barn utvikler seg, barn med funksjonshemming har behov for personer rundt seg som kan tolke de ulike behovene barnet uttrykker, da det ofte er lite verbal kommunikasjon (se punkt 2.7). Kvalitet i barnehage er viktig med tanke på den kompetansen som personalet innehar (se punkt 2.8).

2.1 En barnehage for alle

Fra 1970 og til tusenårsskifte ble det bygget flere barnehager i Norge. Barne- og familiedepartementet la frem en plan i 1998 om 70-75 prosent barnehagedekning, som ble bearbeidet og vedtatt av stortinget i år 2000. Da kom det frem at innen år 2003 skulle det være full barnehagedekning i landet, dette gjaldt også for barn med funksjonshemming. Målet ble ikke nådd, men i følge barnehageloven har barn med funksjonshemming rett til prioritert opptak om plass i barnehagen. Da dette kan innebære avlastning for foreldrene, og barn med

funksjonshemming vil i lek og samspill med andre barn bli stimulert og sosialisert (Sjøvik, 2008, s.29).

Det at barn med funksjonshemming i dag får gå i barnehage og får være en del av felleskapet er noe jeg synes er helt fantastisk. Da jeg synes at disse barna absolutt har utbytte av å bli sosialisert sammen med jevnaldrende, på tross av at de har en noe senere utvikling.

2.2 Individuelle opplæringsplaner

Individuelle opplæringsplaner (IOP), gir kvalitetssikring av spesialpedagogisk hjelp. Dette er planer som utarbeides for å gi barn med funksjonshemming de beste forutsetninger for utvikling i den tiden de er i barnehagen. Slike planer bør inneholde tiltak som gjelder barnet men også tiltak som skal benyttes i sammenheng med hele barnegruppen for at barnet som er funksjonshemmet skal være en del av felleskapet i barnehagen (Gunnestad, 2008, s. 226).

“Barn under opplæringspliktig alder er ikke en ensartet gruppe, og møter barnehagen med ulike forutsetninger. Likeverdig barnehagetilbud av god kvalitet krever derfor individuelle opplæringsplaner” (Gunnestad, 2008, s. 216). Individuelle opplæringsplaner (IOP) kommer i tillegg til det vanlige arbeidet som utføres i barnehagen. Hvor det bør tas hensyn til de ulike behov for spesialpedagogisk hjelp barn med funksjonshemming har. Barnehagen og samfunnet skal imøtekomme ulike behov og behandle barn med funksjonshemming som likeverdig med andre (Gunnestad, 2008, s217).

2.3 Resiliens

Resiliens er evnen til å mestre sitt liv på tross av vanskelige omstendigheter. Barn kan oppleve ulike traumer i form av sykdom og skade. Da er det viktig å ta i bruk sterke ressurser for at barnet skal mestre sin tilværelse, og familien føler seg ivaretatt av barnehagen når de leverer barnet sitt i barnehagen. Resiliens betyr å gjenvinne sin opprinnelige form etter å ha blitt presset og strukket, da er det viktig med motstandskraft og mestringssevne for å kunne oppnå god livskvalitet på tross av traumer. Barn utvikler beskyttelsesfaktorer som fremmer resiliens, dette er egenskaper som er iboende hos barnet selv, familien eller omgivelsene. Beskyttelsesfaktorene kan være med på å sørge for at barnet og nettverket rundt åpnes for nye muligheter og på den måten bidrar det til positivitet uansett situasjon de befinner seg i (Gunnestad, 2008, s. 264).

2.4 Samspill og sosialisering

For å gi barn med funksjonshemming en best mulig sosialiseringssprosess og en bra hverdag i barnehagen kreves det planlegging av aktiviteter som er tilpasset barnets forutsetninger for mestring. På denne måten skapes et godt tilrettelagt miljø for barnet og gode relasjoner kan skapes. Barnehagen er til for barna, av den grunn er det avgjørende at førskolelæreren tilrettelegger for gode samspills opplevelser i barnegruppen uansett hvilke forutsetninger barna har. Spesielt viktig er det å ta hensyn til at barn med funksjonshemming har et annet utgangspunkt enn resten av barnegruppen. Rammeplanen ser barnet som aktivt og kontaktsøkende, og på den måten utvikles barnet ved et dynamisk samspill mellom barnets forutsetninger og miljøet rundt. Det at barn opplever samspillsituasjoner med andre barn og voksne er avgjørende for barnets egen utvikling (Gunnestad, 2008, s. 91). Gunnestad sier at å gi en definisjon på lek kan være vanskelig, fordi den finnes i så mange ulike former. Noen kjennetegn er derimot at den er lystbetont og drives frem av en indre kraft (Gunnestad, 2008 s. 28). Dette kan i tilfeller hvor det er barn med funksjonshemming i barnegruppen, være vanskelig for nettopp barnet med funksjonshemming å være med på.

Da barnet av ulike grunner ikke kan delta i leken på lik linje med de andre barna. Lek med andre barn er en viktig del av barnets sosialiseringssprosess. Det er da viktig at førskolelæreren er til stede og tilrettelegger situasjoner hvor også barn med funksjonshemming kan delta i lek ut fra sine forutsetninger, på den måten kan barnet utvikle seg sosialt og emosjonelt. Tilrettelegging er å skape et miljø som utfordrer barna på sosial kompetanse, ved å planlegge i forkant av ulike aktiviteter i hverdagen. Med tilrettelegging tenker jeg på hvordan førskolelæreren kan jobbe for å fremme sosialisering og hvilke situasjoner som skapes i løpet av en dag for at barn med funksjonshemming skal bli en del av barnefelleskapet på avdelingen.

2.5 Kommunikasjon

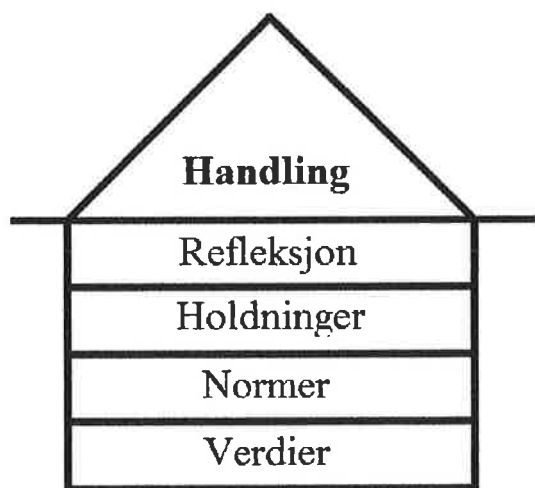
Kommunikasjon omtales av Mikhail Bakhtin som et karakteristikum ved menneskets eksistens. Barnet befinner seg i sin tilværelse og kommuniserer med omverden på sin egen måte, gjennom lyder og kroppsspråk i mangel på vokabular kommunikasjon. Stimulering og påvirkning kommer til uttrykk gjennom våre handlinger som er lesbar for andre personer. Det er viktig at omsorgspersoner overtolker de signaler som barn med funksjonshemming gir, for

så å respondere på dem. Da vil barnet igjen kunne gi uttrykk for om det ble forstått eller ikke, og på den måten kan kommunikasjon oppstå mellom barnet og omsorgspersonene.

Dette vil også føre til at omsorgspersonene vil få muligheten til å skjønne uttrykkenes betydning, og hvilke tanker som ligger bak fra barnets side ved at barnet kan gi positiv og negativ respons på tolkningen som omsorgspersonen gjør av barnets kroppslige holdninger (Lorentzen, 2009, s.170). *Å være på veien mot performativ kommunikasjon betyr at du kommer til å være i stand til å bevisst påvirke andre og la deg bli påvirket av andre i en her-nå perspektiv gjennom kommunikasjon* (Karlstadmodellen, 2010). Barn med funksjonshemming har like stort behov for å kommunisere med omverden som barn som er friske. Barn er barn og skal bli sett på som subjekt og tatt på alvor for den personen de er.

2.6 Verdier og holdninger

Vårt arbeid med barn bygger på de verdier og holdninger vi innehar. Disse verdiene er skapt i oss fra vi var små, de er bygget på vår egen oppvekst. Av den grunner mennesker forskjellig, og har forskjellige tanker omkring barns oppvekst. De verdier vi innehar er betydningsfulle for oss som person og vi strekker oss mot dem og vil ivareta dem. Menneskesynet, verdiene og vurderingene våre kommer til uttrykk i våre holdninger. Synonymer til holdninger er synsmåte, tenkesett og meninger, da vil det si at vår tenking om barn styrer våre holdninger. Forholdet mellom holdninger, verdier og handlinger blir synliggjort gjennom en modell som blir kaldt isfjellmodellen av Arneberg og Overland:

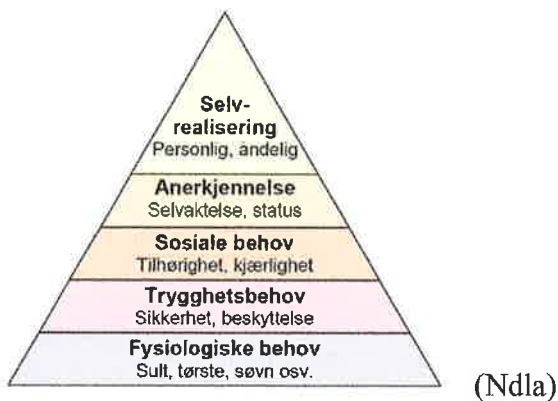

(Tholin, 2008, s.64).

I denne modellen vises det at under handlinger ligger refleksjon, holdninger, normer og verdier. Dette ligger i vår underbevissthet og kommer frem gjennom vår handling. Det å arbeide som førskolelærer utfordrer oss som mennesker med følelser og reksjoner som utspiller seg i våre handlinger. Hvordan førskolelæreren møter barn gjennom kroppsspråk og sosiale relasjoner har betydning for barnets utvikling (Tholin, 2008, s. 65).

2.7 Maslows behovspyramide

Når det er snakk om relasjoner mellom barn og voksen, vil jeg trekke frem Maslows behovspyramide. Førskolelæreren kan ikke forvente at barna skal utvikle seg selv uten noen form for samhandling med andre. Maslow sier at mennesket har behov for trygghet, sikkerhet, sosiale behov og behov for opplevelser. Vi har alle forhold til våre omgivelser, mennesker og vår egen utvikling. I følge Maslow er det slik at når de fysiologiske behovene som er sult, tørste og søvn er dekket, melder behovet for samspill med andre mennesker seg som viktigere. Det er da vi har behov for trygghet, sosialisering og annerkjennelse for at vi som mennesker kan realisere vårt eget individ (Gotvassli, 2010, s. 135).

Maslow blir for meg viktig i forhold til det å jobbe med barn med funksjonshemming, da de barna i første omgang har nytte av å få sine grunnbehov dekket for å kunne delta i samspill med barnegruppen. Barn med funksjonshemming har også et stort behov for trygge rammer rundt seg, for å utvikle seg som individ, da de som regel har en senere utvikling enn andre barn.

2.8 Kvalitet i barnehagen

Det er barnehagens ansvar å sikre at barna utvikler sin basiskompetanse, da spesielt barn med funksjonshemming og barn som på andre måter har en vanskelig livssituasjon eller minoritetsbakgrunn. Det betyr at barnehagen skal ha et variert og tilpasset tilbud ut fra brukernes behov. Noe som krever et kompetent barnehagepersonale og at barnehagens utvikling bør skje i dialog med barnehagens foreldre, som kan tale barnas sak. Ved at barnehagen sikrer at personalet har den nødvendige kompetansen, vil det sikre kvalitet i barnehagen som på igjen fører til et stabilt miljø for barna (st.meld.nr 27, 1999-2000, s. 12).

3.0 Hva er metode?

Sosiologen Vilhelm Aubert definerer metode slik: *"En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder"* (Dalland, 2012 s. 111). Jeg har valgt å benytte kvalitative metoder som tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012 s. 112). Gir fleksibilitet uten faste svaralternativer og rom for ustrukturerte observasjoner. Data innsamlingen skjer i direkte kontakt med feltet, og tar sikte på å få frem sammenheng og helhet. Jeg har intervjuet en førskolelærer som er pedagogisk leder på avdelingen som har ansvar for barn med funksjonshemming. Jeg har også gjennomført en observasjon av hverdagen på avdelingen, hvordan personalet legger tilrette for sosialisering av barnet som har funksjonshemming og hvordan barnegruppen forholder seg til dette barnet. Dette for å få mer dybde i de svarene informantene kom med, da det er greit å kan se hvordan førskolelæreren jobber i praksis.

3.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

I følge Dalland kan metode deles inn i kvalitative og kvantitative metoder. Kvalitative metoder tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke er målbare eller kan tallfestes. Ved å bruke denne metoden kommer informantens synspunkter og meninger synlig frem. Kvantitative metoder er fordelaktig å bruke dersom det er målbar informasjon som skal belyses. Denne metoden vil gi mulighet for å foreta regneoperasjoner, som det å finne prosent og gjennomsnitt av en større mengde. I denne metoden kan det bli stilt samme

spørsmål til flere personer og de vil bli gitt svaralternativ som gir et målbart resultat ved innhenting av svarene (Dalland, 2007, s. 112).

3.2 Personvern og feilkilder

En forutsetning for at informantene vil delta eller ikke i intervjuet er å sikre deres anonymitet (Dalland, 2007, s. 242). Dette har jeg gjort gjennom å sende et informasjonsbrev til barnehagen i forkant av intervjuet. Hvor jeg forsikret at deres navn vil bli holdt hemmelig og tausheten blir overholdt. I drøftingen vil det være min tolkning av informantenes svar. Det blir naturlig at jeg tolker informantenes svar på min måte, dette er viktig å få frem da utsagn som informantene har kommet med kan bli misforstått. Dersom andre hadde utført intervjuet og tolket svarene kunne oppgaven fått et helt annet innhold.

3.3 Presentasjon av informanter

Informant 1: Jobber som pedagogisk leder på en småbarnsavdeling med barn i alderen 1-3 år. Er utdannet førskolelærer og har mange års erfaring. Da barnehagen fikk søknad fra barn med funksjonshemming ba hun om å få dette barnet på sin avdeling, da hun synes det er spennende med utfordringer og hun følte at hun jobber på har mye å bidra med til dette barnet.

Informant 2: Jobber som spesialpedagog i kommunen og har mange timer i denne barnehagen samens med dette barnet. Har ansvar for oppfølging og samarbeid med foreldre, ergoterapi og fysioterapi i forbindelse med tilrettelegging for barnet. Informant 3: Er utdannet barne- og ungdomsarbeider og har jobbet i mange år med barn med spesielle behov. Har hovedansvaret for dette barnet på avdelingen og tilbringer mesteparten av dagen med å tilrettelegge for barnets beste i barnehage hverdagen.

Informant 1 deltok på intervju og svarte spørsmålene muntlig, informant 2 og 3 fikk spørsmålene på mail og besvarte dem sammen og returnerte svarene på mail til meg. Av den grunn har jeg ikke noen konkrete svar fra informant 2 og 3, men et sammenfattet svar som de har utarbeidet i felleskap.

4.0 resultat og drøfting

Herunder ligger mine resultater fra intervjuene. Ut fra resultatene tolker jeg svarene og drøfte dem opp mot relevant teori. Informanter har svart både muntlig og skriftlig på spørsmålene og jeg vil trekke frem de spørsmålene som jeg mener er mest relevant i forhold til min rapport. De spørsmål jeg har valgt bort er av den grunn at underveis i refleksjon og tolkning av spørsmålene kom jeg frem til at svarene var like og hadde samme betydning, så med fare for å gjenta meg selv vurderte jeg det slik at de var unødvendige å drøfte, da jeg så at jeg kunne formulert dem på en annen måte for å få et annet svar.

4.1 Er det noe du vektlegger spesielt med tanke på at barn med funksjonshemming skal bli en del av felleskapet i barnegruppen?

Informant 1 mener det er viktig at barn med funksjonshemming kan få delta på mest mulig av aktivitetene i barnehagen. Målet ved planleggingen er å tilrettelegge aktiviteter med den forutsetning, at barn med funksjonshemming skal kunne delta ut fra dagsform. Informant 2 og 3 mener det er viktig å tilrettelegge aktiviteter for alle og å øve på kommunikasjon slik at barnet på sikt kan ta egne avgjørelser. Her kommer viktigheten med individuelle opplæringsplaner inn. Når førskolelæreren bruker individuelle opplæringsplaner blir det satt mål for barnet som skal oppnås over en periode. Dette sikrer kvalitet i det arbeidet som blir gjort. Individuelle opplæringsplaner bør inneholde tiltak som skal benyttes for å oppnå ønskelige mål. De målene som er satt bør fortrinnsvis gjelde barnet med funksjonshemming, men også være mål som hele barnegruppen kan jobbe mot (Gunnestad, 2008, s. 226).

Barnehagen har som plikt å forberede barn på de krav samfunnet stiller og derfor er det viktig å sikre kvaliteten på den spesialpedagogiske hjelpen som barnet får i barnehagen.

Førskolelæreren har et særskilt ansvar for å følge opp de individuelle opplæringsplanene og reflektere over mål som er satt. Jeg mener at dersom førskolelæreren utfører en god jobb vil barnet med funksjonshemming bli en del av felleskapet og med rette tilretteleggingen kan mål som settes nås i felleskap i barnegruppen. Barnehagen er ansvarlig for at alle barna utvikler basiskompetanse, her kommer sosialiseringen inn da alle barn har behov for sosialkompetanse for å fungere i samfunnet. Derfor må barnehagen sørge for å ha et variert tilbud som tilpasses det enkelte barns behov (st.meld.nr 27, 1999-2000, s. 12). Personalets kompetanse spiller også en viktig rolle for at barnets utvikling, og her mener jeg at det er viktig at førskolelæreren sørger for at personalet streber etter å oppnå kompetanse på områder de ikke føler seg trygge

på. Slik at barnehagen utvikler seg i tråd med brukernes behov. Noe som igjen fører til et stabilt miljø for alle barna i barnehagen. På den måten kan barnet føle seg som en del av felleskapet i barnegruppen.

4.2 Hva tenker du rundt sosialisering av barn med funksjonshemming?

Formålet med dette spørsmålet er å få frem hvilke tanker førskolelæreren har om barn med funksjonshemming og deres sosialiseringsprosess. Informant 1 synes det er kjempevanskelig å tilrettelegge en god sosialiseringsprosess for disse barna. Da hun vil gi så mye til barnet, men situasjonen som barnet befinner seg i gjør det ofte umulig. På grunn av at mye av dagen går med til spesialpedagogisk hjelp, og fysioterapi for at barnet skal oppnå en så optimal utvikling som mulig. Likevel forsøker hun å ha med barnet med funksjonshemming på så mange aktiviteter som mulig, såfremt ikke barnet blir veldig sliten av det. Hun kan også fortelle at de andre barna på avdelingen responderer på at barnet ed funksjonshemming er tilstede og de tar ofte kontakt for å vise omsorg. Informant 2 og 3 mener det er viktig at barn med funksjonshemming føler tilhørighet i barnegruppen og at det øves på turtaking, samt at det legges til rette for hverdagssituasjoner hvor sosiale ferdigheter blir ivaretatt. Informant 1 kunne også fortelle at det er viktig at sosialisering kan skje den andre veien, at barn fra avdelingen kan delta på aktiviteter som barn med funksjonshemming har på dagsplanen. Da skjer sosialiseringen på barnets premisser og barna får ulike opplevelser sammen. Her kom informant 2 og 3 med at på denne måten blir de andre barna vant til å omgås barn med funksjonshemming og får muligheten til å se flere sider av barnet ved tilrettelagte aktiviteter i mindre grupper. Da sosialisering med andre barn er svært viktig for alle barn uansett forutsetninger og hvilke behov barnet har.

Jeg synes det er viktig at førskolelæreren tenker på hvilke behov barnet gir uttrykk for og at det strebes etter å dekke de behov barnet har. Her kommer Maslows behovspyramide inn, i den har Maslow satt opp hvilke behov mennesket har og i hvilken grad det melder seg. Nederst i pyramiden er det satt opp fysiologiske behov som er behovet for sult, tørst og søvn. Dette er noe alle barn har behov for. Neste steg i pyramiden viser trygghetsbehov, som sikkerhet og beskyttelse. Dette behovet kan nok variere litt fra barn til barn men jeg har erfart at barn med funksjonshemming ofte har et stort behov for trygghet for å kunne ytre sine følelser. Derfor mener jeg det er viktig at førskolelæreren sørger for at barnet føler seg trygg i barnehagen. Trygghet skaper gode relasjoner som fører til at barnet utvikler seg i samhandling

med andre (Gotvassli, 2010, s. 135). Tredje steg i pyramiden går på sosiale behov, som tilhørighet, dette er jeg enig med informantene om at tilhørighet er viktig at barnet føler, på den måten kan barnet utvikle seg sosialt og emosjonelt.

Annerkjennelse og selvrealisering er de to neste stegene i pyramiden og dit kommer barnet ved at førskolelæreren tilrettelegger aktiviteter som fører til mestringsfølelse hos barnet. Da er det viktig at førskolelæreren tilrettelegger aktiviteter ut fra barnets forutsetninger. Det å jobbe med barn med funksjonshemming er en krevende jobb både fysisk og psykisk, da er det viktig med kompetanse som leder til at jobben blir utført på beste måte. Når barn med funksjonshemming får dekket sine grunnbehov mener jeg at de har gode forutsetninger for å klatre videre i pyramiden og kan delta i samspill med barnegruppen og på den måten utvikle seg som individ, selv om det trengs lengre tid for å oppnå mål som er satt enn hva andre barn behøver.

4.3 Hvilke tanker har du om sosialiseringsprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?

Informant 1 forteller at hun har opplevd at barn med funksjonshemming kan være signalsvake og av den grunn vanskelig å tolke. Hun mener de sjelden har en vanlig sosialiseringsprosess, men likevel gir signal for hvilke personer som er tilstede. Hun har også den oppfatning at primærpersonene har en større fordel når det kommer til tolking av de signal barnet gir, og kan kommunisere bedre med barnet. Barn med funksjonshemming skaper sine egne relasjoner som har sterk betydning i hverdagen. Informant 2 og 3 mener det er viktig med naturlige situasjoner som vektlegger sosial trening for barnegruppen, på den måten får barnet med funksjonshemming delta på lik linje med de andre barna og sosialiseringsprosessen kommer mer naturlig. Mine erfaringer er at hvor sterkt barn med funksjonshemming kan kommunisere varierer i stor grad, og derfor er det viktig å sette seg inn i et hvert barns situasjon.

God planlegging av aktiviteter som fremmer sosialisering og samspill i barnegruppen er en forutsetning for at barnas sosialiseringsprosess skal utvikles. Rammeplanene for barnehagens innhold og oppgaver er et mandat som barnehagen må forholde seg til. Her kommer det frem at barnet er kontakt søkende og at barnet utvikles i samspill med miljøet som det vokser opp i. Gunnestad trekker også frem viktigheten av at barn opplever samspill med andre barn, han mener den er viktig for barnets utvikling (Gunnestad, 2008, s. 91). Gunnestad har også en definisjon på lek som jeg synes er treffende i denne sammenhengen, da lek er noe som finnes

i så mange former, men kjennetegnes ved å være lystbetont og barnet har den iboende i seg (Gunnestad, 2008 s. 28). Det at barn med funksjonshemming av ulike grunner ikke kan delta på all lek i barnehagen, kan være en utfordring, da er det viktig at førskolelæreren tilrettelegger situasjoner hvor leken foregår på de premisser at alle barn uansett forutsetninger kan delta på en eller annen måte. Jeg mener at å tilrettelegge er å skape et miljø som utfordrer barna på sosial kompetanse ved å skape situasjoner hvor barna utfordres til å strebe etter mål som er satt, det kan også et barn med funksjonshemming være med på ved at førskolelæreren hjelper til slik at barnet føler at det deltar.

4.4 Er det noen spesielle situasjoner som byr på utfordringer for pedagogens rolle med tanke på barn med funksjonshemming?

Informant 1 mener det er mange utfordringer knyttet til det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen. Det er mange situasjoner hvor tiden ikke strekker til, og det blir brukt mye uformell tid til planlegging. Likevel føler hun som pedagogisk leder at hun ikke har full oversikt over situasjonen på avdelingen til enhver tid. Dette begrunner hun med at hun ikke er primærperson på barnet med funksjonshemming og av den grunn ikke får nok innblikk i barnets situasjon hver dag. Likevel er det et valg hun har tatt, da hennes rolle som pedagogisk leder på avdelingen dårlig lar seg kombinere med å ha primæransvar for at barn med funksjonshemming som skal følge opp gjennom ulike instanser som spesialpedagogikk og fysioterapi. Da ville tiden til ansvarsrollen som pedagogisk leder blitt for knapp og hun ville følt at hun ikke hadde strukket til i jobben sin.

Hun trekker også frem at det å ha et barn med funksjonshemming på avdelingen byr på personalmessige utfordringer, med tanke på sykdom og ferieavvikling blant personalet. Da er det ikke en enkel sak å sette inn vikar, på grunn av at barn med funksjonshemming krever trygge rammer og godt innarbeidede rutiner. Informant 2 og 3 trekker også frem tid og rom som en utfordring i forhold til at ulike opplegg skal gjennomføres slik som fysioterapi. Og ulike opplegg kan kollidere med de aktivitetene som foregår på avdelingen og av den grunn kan barnet gå glipp av en del samvær med resten av barnegruppen. Informant 2 og 3 ser også på det at barn med funksjonshemming kan trenge å bli skjermet for lyd som en utfordring i forhold til sosialiseringprosessen. Da barnet blir sliten av for mye støy og har behov for hvile, samt at barn også på lik linje med oss voksne kan ha behov for litt alene tid for å klarne tankene.

Da mener jeg at det er viktig at førskolelæreren viser hensyn til barnets behov og setter målene til side en stund, slik at barnet får mulighet til å hente seg inn igjen. De valg vi gjør og de beslutninger vi foretar blir til på bakgrunn av de verdier og holdninger vi bygger vår praksis på. Det vil si at måten vi tenker på barn på styrer våre holdninger til barnet og den situasjonene barnet befinner seg i. Dette ligger til grunn for de handlinger vi foretar oss, slik som det kommer frem i modellen til Arneberg og Overland. Isfjellmodellen viser at under våre handlinger ligger våre refleksjoner, holdninger, normer og verdier til grunn (Tholin, 2008, s. 65).

Mine erfaringer er at barn med funksjonshemming har ulike forutsetninger for hvor mye de tåler av stimulering før de blir slitne, det er det viktig at vi som førskolelærere tar hensyn til og tenker på når vi legger planer for barnegruppen. Samtidig er det viktig at vi ikke undervurderer det enkelte barn og etter alle i samme bås. Da det er lett å tenke at barn med funksjonshemming er like på den måten at de har behov for mer tilrettelegging enn andre barn. Jeg tenker at dersom planer som er lagt og mål som er satt ikke oppnås innen gitt tid kan vi reflektere over det og starte på ny. Det er ingen fasit på hvor fort barn tilegner seg ny kunnskap og utvikler seg. Dersom førskolelæreren har i bakhode at barn er unike og har ulike forutsetninger for å mestre mål som blir satt, og er god på å planlegge kan tiden bli et mindre problem enn informantene her skal frem til.

Roma var ikke bygd på en dag, så er ingenting som tilsier at det ikke er lov å revurdere planer og legge ny strategi dersom noe skulle gå riktig ille. Har ofte hørt at førskolelærerne klager over for lite tid til planlegging, det tenker jeg har med hvor opphengt i begrepet tid de er. Tiden vi benytter kan brukes på ulike måter, det er opp til førskolelæreren å finne ut hva hun eller han vil ha ut av tiden og jobbe ut fra det.

4.5 Hva tenker du rundt det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen?

Formålet med dette spørsmålet var å få frem hvilke tanker førskolelæreren har rundt det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen. Om førskolelæreren ser hele barnet og ikke bare sykdommen eller skaden barnet er preget av. Informant 1 ser på det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen som en ressurs, og det er spennende å jobbe med et barn som har behov for spesiell tilrettelegging. Informant 1 synes at barn med funksjonshemming har

en naturlig plass i barnehagen, og det er personalets ansvar å tilrettelegge for at barnet skal ha trygghet og knytte gode relasjoner til de voksne i barnehagen. Samtidig som det er viktig å bygge opp et stabilt og godt samarbeid med barnets foreldre, da det er de som kjenner barnet best og kan være behjelpelig med å tolke barnets signaler og tale barnets sak i barnehagen.

Informant 2 og 3 mener det er viktig å gi barn med funksjonshemming ekstra støtte og stimulering, for at barnet skal mestre hverdagen best mulig. De mener også at det er viktig å øve på selvstendighet og å finne den beste kommunikasjonsmetoden, slik at barnet kan gjøre seg forstått og få respons fra personalet når det har behov for kontakt. De trekker også frem sosialisering, men siden de ikke utdyper noe mer hva de tenker på rundt sosialisering toker jeg det som at ekstra støtte, stimulering, øve på selvstendighet og god kommunikasjon fører i deres øyne til sosialisering av barnet med funksjonshemming. Bakhtin omtaler kommunikasjon som viktig for menneskets eksistens, da er det viktig at førskolelæreren finner en god kommunikasjons metode for at både førskolelæreren og barnet kan forstå hverandre. Bakhtin mener også at barnet befinner seg i en egen tilværelse og har behov for å kommunisere med omverden på sin måte.

Da er det spesielt viktig at førskolelæreren overtolker signalene som barnet kommer med og gir respons i form av spørrende setninger, slik at barnet kan svare på sin måte om førskolelæreren har forstått eller misforstått signalene (Lorentzen, 2009, s.170). Barn med funksjonshemming har like stort behov for å uttrykke sine følelser som friske barn. Jeg mener det er viktig at førskolelæreren setter seg inn i barnets situasjon, og på den måten kan skape en god relasjoner mellom seg og barnet. Da vil det bli enklere å kommunisere med barnet og begge parter får gode opplevelser av å være sammen.

4.6 På hvilken måte påvirkes planleggingen på avdelingen av at dere har ansvar for barn med funksjonshemming?

Informant 1 hevdet at planleggingen på avdelingen ikke påvirkes i så stor grad på små barns avdeling som den ville gjort på en stor barns avdeling. De de på småbarn planlegger ut fra en normal barnegruppe med de forutsetninger at det er planer om barn med funksjonshemming kan delta på. Men selvsagt legges det planer for alternativer ved de anledninger at barnet som er funksjonshemmet ikke kan delta. Dagsformen til barnet vurderes og ut fra den avgjøres det hvilke aktiviteter barnet kan være med på. Den avgjørelsen er det, primærpersonene til barnet med funksjonshemming som tar. Informant 2 og 3 hadde ikke gitt noe svar på dette

spørsmålet så det tolker jeg som at de ikke deltar på planleggingen, noe jeg synes virker merkelig, da de er primærpersonene til barnet med funksjonshemming. I forhold til hva barnet kan være med på, og hva barnet ikke kan være med på synes jeg det er viktig å se på begrepet resiliens.

Hvordan barnet mestrer sin situasjon kommer an på barnets evne til å gjenvinne sin opprinnelige form når det blir sliten. Resiliens er evne til å mestre sin situasjon tross traumer og ubehageligheter. Barn som har denne evnen utvikler beskyttelsesfaktorer som er med på å sørge for at barnet og nettverket rundt får nye muligheter når gamle lukkes. På den måten har barnet og omsorgspersonene mulighetene til å se det positive, selv om de befinner seg i en vanskelig situasjon. Det er dette som gjør at barn med funksjonshemming har muligheten til å gå i barnehagen og kan utvikle seg på tross av skade eller sykdom (Gunnestad, 2008, s. 264). Jeg mener det er viktig at førskolelæreren tar hensyn til barnets situasjon underveis i planleggingen. Det virker det som at informant 1 gjør, bare på den måten at det planlegges alternativer i de aktiviteter der personalet vurderer at barnet ikke har mulighet til å delta.

Dette er et flott alternativ, men jeg føler at de bruker det som en lettveit utvei for å slippe grundig planlegging. Siden som tidligere nevnt ingen av informantene kom inn på individuelle opplæringsplaner (IOP) som arbeidsmetode. Når barnet har sin individuelle opplæringsplan er det lettere for førskolelæreren å vurdere hvordan barnet ligger an i utviklingen og på den måten kan tiden barnet er med på aktiviteter styres ved at planen er tilrettelagt etter barnets behov. Da er det i ettertid lettere å vurdere og reflektere over hvordan planen har fungert og hvordan barnet har hatt det. Når barnet har mulighet til å benytte seg av beskyttelses faktorer og resiliens har barnet bedre utbytte av tiden som det tilbringer i samspill med barnegruppen. På bakgrunn av at når barnet er for seg selv har det mulighet til å hente seg inn og fylle opp energi lagret til neste runde med aktiviteter. Dersom barnet med funksjonshemming ikke har evnen til å benytte seg av resiliens, vil det være fryktelig tungt for barnet å delta i sosialisering sammen med andre barn og det vil resultere i en dårligere sosialiseringsprosess.

5.0 Veien videre

Når jeg startet arbeidet med fagoppgaven hadde jeg den erfaring at ikke alle som jobbet i barnehagen så hele barnet, men hadde mer fokus på den sykdommen eller skaden som barn med funksjonshemming har. Jeg merket at før intervjuet var jeg spent på hvor dagens

førskolelærere hadde sitt standpunkt i forhold til dette. Mitt utgangspunkt for oppgaven var at jeg mener at barnehagen skal være barnehage for alle uansett bakgrunn. Etter å ha lest boken til Gunnestad er didaktikken viktig for meg og jeg ble forbauset over at ingen av informantene hadde noe å si om individuelle opplæringsplaner som arbeidsmetode i planleggingen av sosialiseringprosessen for barn med funksjonshemming. Likevel har jeg ut fra svarene informantene har kommet med fått et innblikk i hvordan det kan jobbes med sosialiseringprosessen til barn med funksjonshemming i barnehagen.

Det er mange forskjellige rammefaktorer å ta hensyn til i planleggingen og gjennomføringen av sosialisering for barn med funksjonshemming. I min rapport om sosialisering for barn med funksjonshemming hadde jeg valgt å ha fokus på individuelle opplæringsplaner (IOP) og en barnehage for alle. Jeg føler at jeg har fått bekreftet at barnehagen er for alle barn, men lite innblikk i bruken av individuelle opplæringsplaner (IOP). Likevel føler jeg meg mer motivert til å fortsette min utdanning på veien mot å bli spesialpedagog i fremtiden. Jeg føler jeg har fått et ganske bra svar på min problemstilling

”Hvordan kan førskolelæreren tilrettelegge sosialiseringprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?”

Ved at informantene har gitt meg et innblikk i hvordan de jobber, selvsagt er det ingen fasit svar på hvordan førskolelæreren kan jobbe med sosialisering av barn. Det finnes mange arbeidsmetoder som kan benyttes og det vil jeg se nærmere på ved en annen anledning. Da jeg denne gangen hadde fokus på IOP, kan jeg velge en annen metode å se nærmere på neste gang. Arbeidet med oppgaven har gitt meg et positivt blikk på hvordan førskolelærere i dag ser på barn med funksjonshemming, kontra hva jeg opplevde for 20 år siden. Hvis førskolelæreren er en god leder og sørger for at personalet på avdelingen har god kompetanse på det å arbeide med barn med funksjonshemming, blir kvaliteten i barnehagen sterk og foreldrene vil føle at de og barnet deres blir ivaretatt på best mulig måte. For til syvende og sist så er det foreldrenes mening om hvordan barnehagen fungerer som teller.

Videre arbeid med denne rapporten ville for meg bli å intervju foreldrenes for å få deres oppfatning av hvordan barnehagen jobber med sosialisering av deres barn som er funksjonshemmet. På den måten vil jeg få et utenforstående blikk på den jobben som utføres i barnehagen og kan reflektere over de svar som da kommer frem. Kan være spennende å se om foreldrene ser det samme i situasjonene i barnehagen som førskolelæreren gjør.

6.0 Kilder

- Dalland, O.(2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Gotvassli, K.Å. (2010). *Barnehager organisasjon og ledelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gunnestad, A.(2008). *Didaktikk for førskolelærere. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Lorenttzen, P.(2009). *Kommunikasjon med uvanlige barn*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Sjøvik, P.(2007). *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i førskolelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Internett:
- Barnehageloven (2005). *Lov om barnehager av 17. juni 2005 nr 64*. Hentet 7. November fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/otprp/20042005/otprp-nr-72-2004-2005-/8/6.html?id=399465>
- Karlstadmodellen (2010). *Performativ kommunikasjon*. Hentet 14. November fra http://www.karlstadmodellen.se/spraktraning/performativ_kommunikation.
- NDLA. *Maslows behovspyramide*. Hentet 14. November fra <http://ndla.no/nb/node/85351>

Vedlegg

Her under ligger mine vedlegg som ble brukt til innsamling av data til rapporten.

Vedlegg I Presentasjonsbrev til styrer

Vedlegg II Intervjuguide

Vedlegg III Svar fra informant 1

Vedlegg IV Svar fra informant 2 og 3

Vedlegg I Presentasjonsbrev

XXXXXX XXXXX XXXXXXX

XXXXXXXXXXXX XX

XXXX XXXXXXXXXXXXX

Til Styret

Forespørsel om å bruke barnehagen som informant i fagoppgave i pedagogikk

Jeg er student ved Høgskolen i Nesna og går nå fjerde året på desentralisert førskolelærerutdanning. Som en del av eksamen i faget pedagogikk skal det skrives en fagoppgave/bacheloroppgave, Til min rapport har jeg valgt tema barn med spesielle behov, jeg ønsker da å se nærmere på *hvordan førskolelæreren kan legge til rette for sosialisering av barn med spesielle behov i barnehagen*. Bakgrunnen for min oppgave er at jeg er spesielt interessert i hvilke tilbud barn med spesielle behov får i dag, da jeg har vokst opp med et søsken som var multihandikappet. Som dessverre aldri fikk muligheten til å gå i barnehage. Ønsker derfor nå å se nærmere på hvilke endringer som er skjedd på dette området og hvilket syn dagens personale har på det å ha ansvaret for et barn med spesielle behov. Håper å kunne observere en barnegruppe ved hverdagssituasjoner hvor et barn med spesielle behov deltar, ved å bruke ikke deltakende observasjon og ta notater underveis.

I etterkant av observasjonen håper jeg på å intervju førskolelæreren som har ansvaret for denne barnegruppen, regner med at intervjuet tar ca. 45 minutter. Og en samtale med styret ang hvordan barnehagen som organisasjon fungerer. Jeg står ansvarlig for gjennomføring av undersøkelsen, mens min veileder Sølvi Thuv, solvit@hinesna.no sammen med Høgskolen i Nesna står faglig ansvarlig for undersøkelsen og rapporten skal godkjennes av dem. All informasjon vil bli anonymisert i rapporten, slik at taushetsplikten ivaretas. Rapporten sendes i papirformat rekommandert til Høgskolen i Nesna og den vil bli levert via Moodle, et sikkert nettverk høgskolen bruker som klasserom på nett.

Jeg håper på positiv respons på denne forespørselen. Jeg kan kontaktes via Tlf: 90036630 eller e-post: xxxxxxx@online.no

Med vennlig hilsen

XXXXXX XXXXX XXXXXXX

Vedlegg II Intervjuguide

I fagoppgaven har jeg lagt vekt på barn med funksjonshemming i barnehagen. Jeg vil se på hvordan førskolelæreren jobber for å sosialisere barn med funksjonshemming på lik linje med resten av barnegruppen. Alle barn behøver respekt, omsorg, tilhørighet, bekreftelse og det å bli sett og hørt uansett alder og modenhet. Derfor er det viktig at personalet i barnehagen er flinke til å inkludere alle barna i barnegruppen uansett forutsetninger. Mine opplevelser rundt dette med barn og funksjonshemming i barnehagen er at det ofte går med mye tid til spesial “undervisning” for barnet som har funksjonshemming. Så det er ikke mye tid barnet tilbringer på sin respektive avdeling sammen med de andre barna. Dette har jeg forståelse for, da barn med slike behov ofte trenger mye tilrettelegging for å opparbeide en god livskvalitet og fungere i samfunnet.

Det er nettopp derfor jeg ønsker å se på hva som da faktisk blir gjort for å sosialisere disse barna, når de så er sammen med barnegruppen. Det kan være en utfordring for personalet i og med at barn med funksjonshemming kan ha ulike behov, og mange ganger kan de være slitne fra all trening de har vært gjennom. Da er det ikke så lett og skal sosialisere dem sammen med en gjeng med andre barn, når kanskje det de nettopp trenger er ro og hvile. Likevel er jeg ute etter å finne ut hva som blir gjort, da det opptar meg sterkt at også barn med funksjonshemming skal få være en del av felleskapet i barnehagen og blir sett på som en ressurs fremfor å bli sett på som et problem.

Valg av metode:

Jeg har valgt å benytte kvalitative metoder som tar siket på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012 s.112). Dette gir fleksibilitet uten faste rammer og faste svaralternativer. Grunnen til at jeg har valgt å bruke både observasjon og intervju, er for å kunne se med egne øyne hva som blir gjort, for så å høre hvilke tanker førskolelæreren har om det å jobbe med barn med funksjonshemming.

“Formålet med det kvalitative intervjuet er å få tak i intervjupersonens egen beskrivelse av den livssituasjonen hun eller han befinner seg i”(Dalland, 2012 s. 153).

Dette gir både meg som forsker og min informant muligheten til å reflektere over de spørsmål jeg har til dette tema og med at informant får spørsmålene på forhånd vil det gi rom for

fyldige svar som er gjennomtenkt, ved at det gis god tid til å reflektere over spørsmålene. Jeg er ikke på noen måte ute etter å kartlegge eller bedømme, men derimot på søken etter pedagogens kunnskap, tanker, meninger og holdninger til dette tema.

“Intervjuet har som mål å innhente kvalitativ kunnskap, uttrykt med vanlig språk. Det forsøker ikke å kvantifisere” (Dalland, 2012 s.156).

Jeg har valgt å bruke observasjon og intervju for å kunne se sammen hengen mellom det som informantene sier og hva som blir gjort i praksis.

Observasjon i en barnehage i kjernetiden

Observasjonen vil foregå inne på avdelingen, ved å se på hvordan personalet jobber. Jeg har avtalt med pedagogisk leder i barnehagen om å komme og hun mente det var viktig å få med seg store deler av dagen i en slik observasjon. Vi avtalte at jeg skal være der i kjerne tiden fra 10-15, på den måten vil jeg få observasjoner å knytte opp mot hva informanten sier.

En samtale med styrer

Noen dager etter observasjonen at vi avtalt og satt av tid til intervjuet hvor pedagogisk leder skal svare på en del spørsmål i forhold til det å ha ansvaret for barn med funksjonshemming i barnehagen. Disse spørsmålene vil pedagogisk leder få på observasjonsdagen, for å kunne forbered seg litt i forkant av intervjuet. Skal også se på muligheten for å få en samtale med styrer, for å høre om hvordan barnehagen stiller seg når det søkes om barnehageplass til barn med spesielle behov.

1. Har barn med funksjonshemming fortrinnsrett på tildeling av plass?
2. Er det begrensning på hvor mange barn med funksjonshemming/spesielle behov en barnehage kan ta imot?
3. Må barnehagen søke om ekstra midler i forbindelse med inntak av barn med funksjonshemming?

Spørsmål til intervjuet

Den som svarer på spørsmålene bør være ferdigutdannet førskolelærer, fortrinnsvis med erfaringer fra det å jobbe med barn med funksjonshemming. Gjerne at personen jobber som pedagogisk leder på en avdeling som har ansvar for barn med funksjonshemming. Informant blir holdt anonym og taushetsplikten overholdt, det vil på ingen måte komme frem i min fagoppgave hvem som har svart på intervjuet. Ønsker å se hvilke muligheter som finnes og hvilke tanker og meninger pedagogen har til det å jobbe med barn med funksjonshemming.

1. Er det noe du vektlegger spesielt med tanke på at barn med funksjonshemming skal bli en del av felleskapet i barnegruppen?(kom gjerne med eksempler)
2. Hva tenker du rundt sosialisering av barn med funksjonshemming?
3. Hvilke tanker har du om sosialiseringsprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?
4. Er det noen spesielle situasjoner som byr på utfordringer for pedagogens rolle med tanke på barn med funksjonshemming?
5. Har du erfaring arbeidsmetoder som kan bidra til eventuelle forbedringer i forhold til sosialisering av barn med funksjonshemming? Kom gjerne med eksempler.
6. Hvilke tanker har du hvordan pedagogen på best mulig måte kan tilrettelegge for sosialiseringen av barn med funksjonshemming?

7. Hva tenker du rundt det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen?

8. På hvilken måte påvirkes planleggingen på avdelingen av at dere har ansvar for barn med funksjonshemming?

Problemstilling i fagoppgaven er følgende:

Hvordan kan førskolelæreren tilrettelegge for sosialisering av barn med funksjonshemming i barnehagen?

Avklaring av begrepene

Med tilrettelegging tenker jeg på hvordan førskolelæreren kan jobbe for å fremme sosialisering og hvilke situasjoner som skapes i løpet av en dag for at barn med funksjonshemming skal bli en del av barnefelleskapet på avdelingen. Gunnestad sier at å gi en definisjon på lek kan være vanskelig, fordi den finnes i så mange ulike former. Noen kjennetegn er derimot at den er lystbetont og drives frem av en indre kraft (Gunnestad, 2008 s. 28). Dette kan i tilfeller hvor det er barn med funksjonshemming i barnegruppen, være vanskelig for nettopp barnet med funksjonshemming å være med på. Da det barnet av ulike grunner ikke kan delta i leken på lik linje med de andre barna. Lek med andre barn er en viktig del av barnets sosialiseringsprosess. Det er da viktig at førskolelæreren er til stede og tilrettelegger situasjoner hvor også barn med funksjonshemming kan delta i lek ut fra sine forutsetninger, på den måten kan barnet utvikle seg sosialt og emosjonelt.

Vedlegg III Svar fra informant 1

1. Er det noe du vektlegger spesielt med tanke på at barn med funksjonshemming skal bli en del av felleskapet i barnegruppen?

Har som mål at barnet skal delta på mest mulig. Tanker rundt målet ved planleggingen og det å tilrettelegge med forutsetning at barn med funksjonshemming skal kunne være med på aktiviteten. Men tenker også på at vi er en vanlig barnehage og at det er ofte slik at barnet med funksjonshemming ikke deltar på grunn av dagsform.

2. Hva tenker du rundt sosialisering av barn med funksjonshemming?

Kjempevanskelig, vil gi så mye til barnet som vi har på avdelingen, men situasjonen som barnet befinner seg i gjør dette ofte umulig. Da mye av dagen går med til spesialpedagogisk hjelp. Men føler at det er viktig å gi dette barnet også et vanlig barnehagetilbud hvor det deltar i barnegruppen så langt det lar seg gjøre. Primær personene til barnet sier i fra dersom det blir for heftig. De andre barna i barnegruppen responderer på at vi har et barn med funksjonshemming i gruppen vår og tar ofte kontakt for å vise omsorg.

3. Hvilke tanker har du om sosialiseringsprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?

Barn med funksjonshemming kan være signalsvake, da synes jeg det er vanskelig å tolke. De har sjelden en vanlig sosialiseringsprosess. Men uttrykker forskjell på hvilke personer som er rundt, primærpersonene tolker bedre og kan kommunisere bedre med barnet. Jeg opplever at barnet er i en sosialiseringsprosess, men ikke på lik linje med andre barn. Skaper sine egne relasjoner som har sterk betydning i hverdagen.

4. Er det noen spesielle situasjoner som byr på utfordringer for pedagogens rolle med tanke på barn med funksjonshemming?

Det er mye utfordringer å ha et barn med funksjonshemming i barnegruppen. Brukes mye uformell tid til informasjon og går med en god del tid til planlegging på personalmøter. Jeg føler likevel at jeg ikke har full oversikt da jeg ikke er primærperson for dette barnet. For meg å være primærperson i forhold til dette barnet vil gjøre at min tid til den ansvarsrollen som det

er å være pedagogisk leder vil bli for knapp. Dette fører til at jeg trenger mere tid til å ha samtaler med primærpersonene, for å få full oversikt over situasjonen på avdelingen. Å ha et barn med funksjonshemming på avdelingen byr også på personalmessige utfordringer, da dette barnet er avhengig av gode rammer og faste rutiner. Byr på utfordringer i forbindelse med sykdom og ferieavvikling.

5. Har du arbeidsmetoder som kan bidra til eventuelle forbedringer i forhold til sosialisering av barn med funksjonshemming? Kom gjerne med eksempler.

Mere planleggingstid sammen med primærpersonene som fører til bedre oversikt.

6. Hvilke tanker har du hvordan pedagogen på best mulig måte kan tilrettelegge for sosialiseringen av barn med funksjonshemming?

Tilrettelegge aktiviteter hvor barnet kan delta sammen med barnegruppen eller en mindre gruppe. Ta med barn fra avdelingen på ulike aktiviteter som barnet med funksjonshemming har på sin dagsplan, slik at sosialiseringen skjer på barnets premisser og opplevelser. På den måten kan alle barna ha felle opplevelser uansett forutsetninger.

7. Hva tenker du rundt det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen?

Det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen er en ressurs, det er spennende å jobbe med barn med spesielle behov. Jeg synes disse barna har en naturlig plass i barnehagen, det er opp til personalet å legge til rette for best mulig opplevelse for barnet. Kjempviktig å skape trygge relasjoner og et godt samarbeid med barnets foreldre for å kunne gi et best mulig tilbud.

8. På hvilken måte påvirkes planleggingen på avdelingen av at dere har ansvar for barn med funksjonshemming?

Planleggingen ville blitt mer påvirket på en stor barns avdeling enn her på små barn. Vi planlegger ut fra en normal barnegruppe men med tanke for at barnet med funksjonshemming skal kunne delta. Tenker også ut alternativer i de situasjoner hvor det blir vanskelig for barnet

med funksjonshemming å delta. Dagsform må vurderes fra situasjon til situasjon og har et nært samarbeid med primærpersonene som vurderer best om baret kan delta eller ikke.

Vedlegg IV Svar fra informant 2 og 3

- 1. Er det noe du vektlegger spesielt med tanke på at barn med funksjonshemming skal bli en del av felleskapet i barnegruppen?**
 - Tilrettelegger for aktiviteter der alle kan delta.
 - Øve på kommunikasjon, slik at barnet på sikt kan foreta egne valg, avgjørelser.

- 2. Hva tenker du rundt sosialisering av barn med funksjonshemming?**
 - Føle tilhørighet, fellesskap med andre.
 - Øve turtaking.
 - Legge til rette for hverdagssituasjoner, der sosiale ferdigheter blir ivaretatt.(samspill).

- 3. Hvilke tanker har du om sosialiseringsprosessen for barn med funksjonshemming i barnehagen?**
 - Vi bruker naturlige situasjoner til sosial trening, og vektlegger dette for barnegruppa.

- 4. Er det noen spesielle situasjoner som byr på utfordringer for pedagogens rolle med tanke på barn med funksjonshemming? Kan du utdype/si litt mer om dette?**
 - Tid og rom er en utfordring.
 - Ulike opplegg som skal gjennomføres, eks fysioterapi
 - Ulike aktiviteter kan kollidere med for eksempel motorisk trening.
 - Barn som trenger å skjermes (Lyd).

- 5. Har du noen arbeidsmetoder som kan bidra til eventuelle forbedringer i forhold til sosialisering av barn med funksjonshemming? Kom gjerne med eksempler.**
 - Være tilstede i barnegruppa.
 - Lage naturlige lekesituasjoner der barnet er med.

- Samlinger ,måltid, ulike rutinesituasjoner.

6. Har du noen tanker om hvordan pedagogen på best mulig måte kan tilrettelegge for sosialiseringen av barn med funksjonshemming?

- I her og nå situasjoner, lekegrupper, tilrettelagte aktiviteter.
- For de andre barna, bli vant til å omgå barn med funksjonshemming.

7. Hva tenker du rundt det å ha barn med funksjonshemming i barnehagen?

- Ekstra støtte og stimulering.
- Øve på mest mulig selvstendighet.
- Kommunikasjon, finne rette metoden.
- Sosialisering.

8. På hvilken måte påvirkes planleggingen på avdelingen av at dere har ansvar for barn med funksjonshemming? (Noen spesielle utfordringer du vil fortelle om)